

STÄDA

i tid och otid

Vi vädtrar bara våra fördomar.

Städning upprör

**Skaka mattor, vädra sängkläder och damma tapeter.
Det gjorde mamma.
Men vad gör jag?
Eller varför gör jag det inte?**

Att städa både berör och upprör. Alla har någon relation till städningen.

Nu behandlar Mölndals museum detta mångfacetterade ämne i utställningen "Städa i tid och otid". Utställningen pågår från den 5 september 2004 till den 28 februari 2005.

Museet har förberett utställningen genom att ta del av människors berättelser, tankar och åsikter om att städa hemmet i berättarcafèer och i samarbete med olika

skolor och studieförbund. Museet har också tagit del av en mängd forskningsrapporter om städning.

Arbetet har lett till en utställning med teman som dåligt samvete, arvet, mode, glamour, drömmen mm. Här kan du använda flera av dina sinnen, lukt, syn hörsel och känsel.

Till utställningen hör även denna katalog. Där får du bland annat läsa tankar om vårt äckel inför smuts förr och nu. Du får

möta mannen som städar med preussisk disciplin. Du får också ta del av idéer om hur man städar lustfyllt.

Förhoppningsvis kommer utställningen och katalogen att ge dig nya infallsvinklar och förhållningssätt till nästa gång du städar.

Välkommen till utställningen "Städa i tid och otid".

För övrigt vädrar vi bara våra fördomar.

REDAKTION

Ansvarig utgivare

Mari-Louise Olsson

mari-louise.olsson@molndal.se

Redaktör & skribent

Oskar Brandt

oskar.brandt@molndal.se

Art Director

Lasse Grehn

lasse.grehn@molndal.se

Fotograf

Johnny Johansson

johnny.johansson@molndal.se

Skribenter

Bengt Edqvist

bengt.edqvist@molndal.se

Karin Hansson

karin.hansson@molndal.se

Adress

Mölndals Museum
Kvarnbygatan 12
431 82 MÖLNDAL

Tel: 031-67 76 90

Övrigt

Tryckeri

stromia.se

Sonsorer

CyclusPrint 150 och 100 g. Papperet kommer från Papyrus, Sveriges ledande grossist när det gäller finpapper och förbrukningsvaror (t ex förpackningsmaterial, kontors- och hygienpapper, produkter för lokalvård, servering, hygien och vård).

Mölndalsbostäder AB

Alla texter och bilder är © Mölndals museum eller upphovsmannen, utom där annat är särskilt angivet.

INNEMÅLL

5 Lagom rent i hopp om öl och tolerans

16 Flykt undan städmoppen mot stupet

8 Män osedvanligt snabba på att städa

- 4** Civilisationen i kamp mot smutsen
- 5** Lagom rent i hopp om öl och tolerans
- 6** Städa utan husa - ett bedrägligt elände
- 7** Mannen som städar med preussisk disciplin
- 8** Män osedvanligt snabba på att städa
- 9** I kamp med kaos
- 10** Renare stök i Sydeuropa
- 11** Smuts nästan naturligt i ett välordnat hem
- 12** Städning föder gräl bland unga
- 13** Fridas kille ska städa
- 14** Städa lustfyllt utan gräl
- 15** Äckliga lakan bra sporre
- 16** Flykt undan städmoppen mot stupet
- 17** Orsakar Pippi kaos i hemmen?
- 18** Barn vill städa roligare

13 Fridas kille ska städa

Civilisationen i kamp mot smutsen

Dagens äckel inför smuts har inte alltid varit självklart. I upplysningstidens Europa på 1700-talet skulle folket civiliseras. Artonhundratalets upptäckt av bakterierna spädde ytterligare på fientligheten mot smuts.

Hemma från joggingturen hamnar jorden från skorna på hallgolvet.

Folk börjar skrika om att du inte ska smutsa ner så.

Ändå är lite jord något helt naturligt.

På hallgolvet strider dock jorden mot de västerländska städidealerna. I hemmet ska var sak befinna sig på sin plats. Naturen får inte göra intrång i det civiliserade huset.

Dagens förakt för det smutsiga hemmet går långt bakåt i tiden. Synen på det rena har dock växlat genom åren. Ett alltför stort intresse för kroppens hygien kunde vara ett tecken på svag gudstro under medeltiden.

Den franske läkaren Louis Pasteur drev trots det på marknadsföringen av det städade hemmet. Denne läkare upptäckte nämligen på artonhundrasextioalet bakterierna. Dessa fann sig väl tillrätta i smuts och damm. Nytt var också att bakterierna kunde sprida olika sjukdomar. Dessa bakterier hade, lärde sig européerna, orsakat de ständiga epidemierna som länge hemsökt de trångbodda städerna. God hygien var vapnet som skulle bekämpa dessa bakterier.

De nya rönen ledde till att den nya folkrörelsen hygienismen uppstod under artonhundratalet. Hygienismen var en kulturell och social rörelse. Den ville inte enbart göra slut på smutsen och sprida kunskapen om fördelarna med god hygien.

Rörelsen hyste även en idé om det förnuftigt uppbyggda samhället. Människan skulle vara mer än ett djur och en vilde. Hon skulle sköta kroppen, träna själen och bringa reda i hemmet. Skötsamhet blev en dygd. Om en av dessa tre ting fallerade, så riskerade hela samhällsbygget att rasa samman.

God hygien korrekt under upplysningen

Upplysningen beredde väg åt hygienismens triumftåg. Sjuttonhundratalets upplysningsideal ville uppfostra människorna till att bli mer civiliserade. Var och en skulle på egen hand välja ett korrekt levnadssätt. I detta ingick en god hygien. De intellektuella tog först till sig hygienismens tankegångar. Olika pamfletter spred senare de nya renlighetsidealerna till de stora folkmassorna.

Olika svenska folkrörelser anslöt sig till hygienismen. Så gjorde även skolan. Skolbarnen fick såväl i hemmet som i skolan fördjupa sig i Ottilia Adelborgs bok "Pelle Snygg och barnen i Snaskeby". Pelle var hygienismens manliga önskedröm. Hårdhänt tvättning och skrubbing skulle frälsa de mindre lyckosamma

smutsgrisarna, lärde boken ut. Målet var att medborgarna skulle bli skinande rena och glada arbetare.

Företaget Electrolux var också med om att snygga upp Sverige. 1917 lanserade Electrolux sin första riktigt omtyckta dammsugare, modell V 1921. Guden Asklepios ormomslingrade stav pryddes handtagen. Denne läkekonstens grekiske gud försåg dammsugaren med himmelsk kraft. Dessutom förband guden dammsugaren med olika symboler för det hälsosamma.

Till attack mot Lort-Sverige

Fysiologiprofessorn Hjalmar Öhrvall sjöng hygienismens lov bland annat i Verdandi-skriften "Renlighet och frisk luft" (1900). Journalisten Ludvig "Lubbe" Nordströms reportageserie "Lort-Sverige" (1938) gav landsbygdens snusk den slutliga nådstöten. Böndernas hem var inte alltid smutsigare än stadsbornas. Bönderna brukade emellertid inte som stadens borgare städa för att skapa ordning och civilisation. De städade för att skilja vardag från helg. Närheten till naturen gjorde smutsen till en naturlig del av böndernas hem. Detta ville hygienismen råda bot på.

Denna renlighetsrörelse skulle dock på nittonhundrasextio- och sjuttioalet finna allvarliga fiender i framför allt de brittiska sociologerna. Dessa tvivlade på om ett städad hem verkligen var det enda tecknet på hög civilisation. Synen på vad som var civiliserat varierade nämligen mellan olika kulturer.

Städidealerna var bara ett sätt att dela upp världen i gott och ont respektive acceptabelt och motbjudande. Att ha rätt sak på rätt plats uttryckte bara ett hopp om kulturens seger över naturen. Detta hopp inbegrep en önskan om att göra de oregerliga arbetarna rumsrena.

Gemenskap och solidaritet skulle präglade det hygienistiska samhället. I detta var endast den städade medborgaren accepterad. Det solidariska samhället förutsatte den enskilda människans skötsamhet. Om var sak inte befann sig på sin plats riskerade det skötsamma samhället att störta samman. Därför utvecklade hygienismen en djup känsla av äckel inför det ostädade hemmet.

"Hårdhänt tvättning och skrubbing skulle frälsa de mindre lyckosamma smutsgrisarna."

Under hygienismens glansdagar var det ett tecken på skötsamhet att städa sitt hem.

Lagom rent i hopp om öl och tolerans

Städningen är en tung börda för Gustav Karlsson. Han vill ha det lagom rent hemma, men ogillar att städa för att tillfredsställa samhällets ideal.

Ändå smästädar Gustav varje dag. Om det är storstädning på gång, så vill han planera den i förväg.

— Jag klarar inte att bestämma mig bara så där för att städa.

När det är storstädning, så åker t-shirten och shortsens på. På en halv till en timma gör Gustav och hustrun Maria rent hus i lägenheten.

En gång i veckan dammsuger de. Gustav tar störst ansvar för köket. Maria, Gustavs fru, är lite mer noggrann i badrummet. Någon gång om året tvättar de väggarna i badrummet.

Dålig musik motiverar

Om Gustav får välja, så ljuder den värsta musik han vet från högtalarna under storstädningen.

— Den värdelösa musiken tvingar mig att städa färdigt innan cd:n spelat klart. Om jag inte är färdig, innan musiken slutar, så måste jag lyssna på den igen.

De använder olika rengöringsprodukter. Scotchbrite, Wettexdukar och dammsugare. Städningen fascinerar emellertid inte Gustav. Därför söker han inte något överdrivet efter nya rengöringsprodukter.

— Men det är klart, Vileda Active mopp var ett stort steg framåt, medger Gustav.

Köket, badrummet och sovrummet är

de viktigaste platserna i hemmet att hålla rena. Hallen är det inte lika noga med.

Hellre integritet än rena fönster

Det unga äkta paret städar vid behov. Gustav finner ingen mening i att ständigt feja, så länge som han inte lider av röran. Om det ska komma folk hem, kan han också städa. Han gör till exempel helst i ordning lägenheten, innan svärföräldrarna kommer på besök.

— Jag vägrar dock att göra rent fönstren. I stan blir de för det första smutsiga på två sekunder. För det andra ska inte folk på gatan kunna se in i mitt hem. Det blir ett integritetsskydd.

Om gäster kommer på spontanbesök, så ber han bara om ursäkt för oredan.

När Gustav var barn, delade hans föräldrar på städningen i hemmet. Städningarna fick Gustav av pappan.

— Farsan kan allt om bilar och mekande och sänt, men är också grym på matlagning och städning. Ansvarsfull. Men morsan också så klart. Men kanske framför allt Kejsar Nero. Eller varför inte Idi Amin, Stalin eller Pol Pot? Dom gubbarna kunde sannerligen göra rent hus.

Laissez-faire attityd till städningen

Gustav har som synes inte helt och fullt anammat föräldrarnas noggrannhet.

— Skillnaderna ligger i att jag har en mindre pedantisk approach, sämre uthåll-

ighet och en allmän laissez-faire attityd till städningen. Jag piskar heller inte mattorna.

Gustav vill inte städa för att tillgodose omgivningens krav. Han bestämmer själv hur han vill ha det.

— Det är viktigt att kunna slå av på takten. Folks granskande ögon får inte stressa upp en. Om man vågar visa upp ett opolerat yttre, så kan man köra sitt eget race.

Samtidigt söker Gustav efter balans. Han vill inte lukta illa och leva i dekadens i högar av smuts.

— Men jag vill heller inte leva i något slags ajaxreklaminteriör.

Giftermålet förändrade ingenting i Gustavs städvanor. Men han och Maria flyttade för några år sedan från en tvåa i Johanneberg till en större bostadsrätt i Linnéstaden. Detta medförde ett större ansvar. Detta får inte bli för betungande. En osund fixering vid var saker ska stå kan lätt förstöra relationerna.

— Det får inte uppstå någon städrättvisedikatur. Människor har olika syn på det där med städning. Alla är inte städmaskiner. Då ska man inte tvinga någon att bli det. Man måste jobba på att vara lite mer tolerant.

Gustav hyser alltså vissa etiska betänkligheter mot och en särskild olust inför att städa. Därför brukar han ställa in en öl i kylskåpet innan han börjar städa. Längtan efter den sporrar Gustav till att bli klar så fort som möjligt.

Namnen är fiktiva.

Fakta

Namn: Gustav Karlsson

Ålder: 30

Yrke: Informatör

Familj: Hustrun

Maria Svensson, 25, trädgårdsmästare

Röster om städning

De hänger mattorna över balkongen. Det hängs inte bara utan det bustas och det skakas också. Man skulle upplysa folk att så gör man inte!

(man, 2004)

Det finns en sak jag måste ha när jag städar. Det är musik. Jag vet inte hur man kan städa utan musik!

(kvinna, 2004)

Städning är väl inget att tala om. Det är ett nödvändigt ont. Den enda skillnaden är att förr låg man på knäna nu står man upp.

(kvinna, 2004)

Städa utan husa - ett bedrövligt elände

Det var inte bättre förr. Inte ens i början på 1900-talet gillade svenskarna att städa. Därför skulle man ha en eller helst flera skickliga husor.

Inte ens i början på 1900-talet kände folk någon större lust att städa.

— Det må villigt erkännas, att städningen är ett både tråkigt och besvärligt göra, konstaterade Ingrid Norden i "Kvinnans bokskatt" som kom ut 1913.

Dessutom låg större delen av ansvaret för det rena hemmet på kvinnorna och tjänarna. Ingrid Norden ville därför ge husmödrarna en kurs i att städa effektivt. Det hjälpte nämligen inte att städa jämt. Det behövdes en god plan, ansåg Ingrid Norden.

— I många hem städas jämt, och ändå är aldrig något i ordning... Småsaker och prydnader slås sönder, stolar och bord erhålla varjehanda skavanker, bord och byråer bli fulla av repor, och inom en icke alltför lång tid finnes av ett nytt och vackert hem endast en ruin. Och ändå klagar husmodern över sitt besvär att hålla rent.

Städa på morgonen bäst

Vissa saker kunde göra städningen lättare. För det första skulle familjemedlemmarna stiga upp tidigt. Så skulle de bli klara tidigare med städningen. Det bästa var om husmodern hade tillgång till flera tjänare. Då kunde dessa avsluta städningen medan frun låg i sängen. Det största problemet var, när det skulle storstädas. Familjen fick då åka ut till landet, medan tjänarna höll på med sitt stök.

Problemen med städningen var större för de inte så rika familjerna. Där fick husmodern själv hjälpa till med städningen, även om hon hade tillgång till någon hjälpligt tillförlitlig husa.

Ett stort problem var de svenska tjänarnas brist på aktning för det sköna, tyckte Ingrid Norden. Tjänarna respekterade inte andras egendom tillräckligt. Detta ledde till att husfolket ofta hade sönder saker, när de skulle städa. Orsaken kunde vara något så enkelt som att tjänarna inte kunde behärska sin lust att se vad som hände på gatan utanför. Och så gick den dyrbara etruskiska vasen sönder.

— Olyckan är framme, heter det, där det istället helt enkelt beror på försumlighet.

I andra fall bar husans överdrivna damningsiver skulden för sakernas fördärv. Pengar kunde köpa en tjänare, men inte alltid en skicklig sådan.

Bristen på tjänare eller skickliga sådana

Det var tungt för hemmafrun att städa själv. Men det hjälpte inte om tjänarna var oaksamma eller hade sönder sakerna som de rengjorde.

var inte de enda problemen för husmodern i början på 1900-talet. För mycket småsaker som japanska solfjädrar, pappersblommor eller draperier gjorde en grundlig storstädning onödigt svår.

Ny fuktig viska bra mot damm

Morgonstädningen skulle gå till på ett visst sätt. Den skulle börja med att vädra rummen, om det inte var vinter, då man först skulle elda för att få upp värmen i huset. Därefter skulle man sopa golven. Detta fick dock inte ske med en torr sopkvast. Då virvlade nämligen bara dammet runt i rummet. Nej, en ny, fuktig viska som skulle sköljas i en vattenhink var det rätta redskapet. Att skura golven var heller inte bra, eftersom det slet för mycket på golven. Istället var det lämpligare att fernissa dessa. Då blev det lättare att göra golven rena med en fuktig trasa.

Det var heller inte lämpligt att spika fast mattorna i golvet. Då blev det svårt att ta ut dem för piskning. Istället skulle man fästa mattorna med ringar i golvet. Ett annat sätt var om man hade tillgång till en modern elektrisk dammsugare.

Mindre ordning i männens rum

De olika familjemedlemmarnas rum skulle rengöras på olika sätt.

Pojkarnas rum skulle också befinna sig i ordning. Anspråken skulle emellertid inte vara lika höga på de unga männen. Möblerna behövde här heller inte vara så fina. Istället var möblernas styrka och

enkelhet det viktigaste.

Gemensamt var dock att först skulle städerskan hålla ut allt smutsigt vatten från handfatet, hålla detta i toaletthinken och tömma denna. Därefter skulle hon i ett rent bäddförkläde och ljusa lösärmar byta lakanen och hänga ut de gamla på vädring. Därefter skulle städerskan göra rent i tvättrummet.

Grundregeln var att städerskorna skulle upprätthålla sakernas ordning i rummen. De kvinnliga familjemedlemmarnas morgontoalett gjorde detta mycket svårt för städerskorna. Kaoset och förvirringen var stor efter att kvinnorna sminkat sig och bytt kläder.

— Och som deras fru moder göra, göra också de halv vuxna och vuxna flickorna, vilkas rum efter skedd morgontoalett ofta äro långt ifrån att motsvara den föreställning om skär och jungfrulig renhet

och det behag, som man gärna vill tänka sig förknippat med en ung flickas rum.

Det var också känsligt att städa familjefaderns arbetsrum. Städerskan kunde nämligen skapa stor förtret, om hon fick viktiga papper att försvinna när hon skapade ordning i kaoset på familjefaderns skrivbord. Därför skulle husmodern övervaka när städerskorna gjorde rent i makens arbetsrum.

Kvinnans bokskatt beskriver alltså en värld där ansvaret för städningen vilade tungt på husmodern men främst på tjänarna.

— Olyckan är framme, heter det, där det istället helt enkelt beror på försumlighet.

Mannen som städar med preussisk disciplin

Denne man från Oskarshamn städar inte regelbundet. Men när han gör det, så är det med preussisk disciplin. Han kombinerar städningen med ett ordentligt tvättpass. Under tiden som kläderna blir rena putsar han i alla hörn och dammsuger hela lägenheten. Allt till skön musik som gör honom lugn och metodisk.

När föräldrarna inte vill resa från Oskarshamn till Göteborg för att hjälpa Tomas med städningen, så fick han lära sig själv att ta itu med hushållsplikterna.

Tomas Giotas höjer bägaren med öl på en uteservering på Linnégatan. Han har på sig ett par nya solglasögon.

— Ser jag inte cool ut i dessa? Visst är det riktigt raggarstuk på dem?

De funkade visserligen inte att städa med. När det är dags att städa, så åker tofflorna och mjukisbyxorerna på.

— Man måste ju kunna gå ned på knä ibland. Det är svårt att nå bakom diskbänken i ett par tajta jeans.

Mjukisbyxorerna betyder inte att hans städteknik skulle vara mjuk och slapp.

— När jag städar, så är det med preussisk disciplin. När man tänker efter, så gör man riktigt mycket. Jag sorterar tidningar och diskar varje dag. Hemmet brukar jag städa bara när jag har en tvättid. Det gäller att slå två flugor i en smäll.

Under de preussiska tvättpassen putsar han fönstren, gör rent bakom spisen, rengör toan grundligt, dammsuger och skurar.

Avslappnande musik viktigt

— Men det ska vara till tonerna av musik. Det är ett måste. Musiken hjälper mig att koppla av när jag dammar.

Det går inte bra med vilken musik som helst.

— Den ska vara kontemplativ, så att den hjälper mig att vara lugn och metodisk.

Andra städtips är att ställa upp alla stolar på borden, så att man kommer åt med dammsugaren ordentligt.

Till städningen använder han inte bara dammsugaren. Vippan och trasan är effektiva vapen mot dammrättorna. Skurborsten och trasan rår på det som dammsugaren missade. Toan rengör han

med diskhandskar på.

— Det är ju lite ohygieniskt därinne. Allt vill man ju inte ta i.

Ajax fönsterputs fungerar bra när speglar och rutor ska bli skinande rena. Det är dock inte ofta som han är på jakt efter nya städprodukter.

— Det ska vara om något har gått sönder. Men jag provade faktiskt på den nya WC-ankan. Den har en juste sprutfunktion. Då blir det lättare att komma åt under kanterna på toalettstolen.

Tomas är grundlig när det gäller städning. Han har därför svårt att säga var han är mer eller mindre ordentlig.

— Jag är väldigt noggrann när det gäller köket. Det ska vara rent där jag äter.

Böcker utspridda i sovrummet

— Det är väl inte lika viktigt med sovrummet och vardagsrummet. Där kan det ligga lite tidningar, böcker och papper utspridda. I sovrummet ser besökarna inte om det är lite stökigt. I vardagsrummet får det dock gärna vara rent när jag har gäster. Annars kan jag stå ut med om det ligger lite skräp där, även om det helst ska vara fint där med egentligen.

När det gäller gäster, växlar hans noggrannhet med städningen.

— Om det kommer oväntat besök, så börjar jag att plocka undan från soffan. Det måste ju vara möjligt att sitta någonstans.

När det är fest eller någon ska komma på middag försöker han ändå att ha det städat.

— Jag gör också i ordning, när föräldrarna ska komma på besök. Det är egentligen onödigt. De städar ändå när de kommer.

Som barn städade han inte så mycket.

— Nej, det var morsan som kom in i sovrummet och städade varje fredag klockan nio på morgonen, så att det skulle vara fint till helgen.

Svart städhjälp oetisk

Själv städar han inte så regelbundet. Det blir en storstädning var tredje vecka, när det är dags att tvätta. Han blev en autodidakt på att städa, efter att han flyttat hemifrån. Den som påverkat hans inställning till att städa är nog ändå mest hans mamma.

— Hon är bakteriefobiker. Hon tvättar till och med sina äpplen med diskmedel. Efter flytten hemifrån insåg jag raskt att föräldrarna inte skulle resa trettiofyra mil från Oskarshamn till Göteborg för att städa hos mig. Det var en skrämmande upptäckt.

Svart städhjälp tycker han är oetisk och vit är för dyr. Kompisarna ville heller inte hjälpa honom.

— När jag bad granntjejen om hjälp, så slängde hon bara igen dörren mitt framför ansiktet på mig. Städning var heller inget som ingick i hyran, fick jag bittert erfara.

Då var det bara att ta på sig diskhandskarna och städtofflorna.

Röster om städning

Uppfostringsmomentet i samband med städningen är ju borta. Våra barn har flyttat hemifrån och vi bor ensamma.

(man, 2004)

Män osedvanligt snabba på att städa

1978 hade de svenska männen ett synnerligen effektivt specialknep för att städa fort. De misskötte sitt städansvar och överlät detta till kvinnorna. Ordningens rättvisa var dock diskutabel enligt Konsumentverket.

De svenska männen var inte dåligt snabba på att städa 1978. De gjorde rent i huset på två minuter om dagen. Kvinnan tog en hel timma på sig. Nu var troligen männen inte så särdeles effektiva med dammsugaren. Männen var istället enligt "Rent till varje pris?", Konsumentverkets brukarkravsundersökning från 1978, bra på att överlåta ansvaret till kvinnan.

— Jag vill att hon ska städa, men jag ska inte se det, sade Staffan, en gift deltidsarbetande 34-åring. Jag vet inte, men jag har skräck för allt vad städning är... Ska jag göra något så är det bara fel. Jag är hela tiden två steg efter henne när det gäller att städa.

Herrarna var trots ansträngningen stolta nog att behålla ansvaret för att tvätta bilen. Männen brukade dock även ta ansvar för att städa något mer. Kvinnorna städade ändå mest. Dessa var oftast mer

vana vid att städa och tålde inte smuts i lika hög grad. Dessutom brukade männen aldrig lära sig att städa. De frågade hela tiden efter instruktioner. Till slut brukade kvinnorna acceptera städansvaret som något nödvändigt ont.

— Det är bara jobbigt att be honom, sade en kvinna. Jag gör det hellre själv än går bakom och visar och förklarar.

Svårt att hinna med ett heltidsarbete och att städa

Den totala arbetstiden var dock lång för både männen och kvinnorna. Förvärvsarbetet, resor till och från arbetet och hushållsarbetet krävde i genomsnitt elva timmar av var och en. Endast tre timmar blev över till ren fritid. Resten av dygnet gick åt till att sova, äta och tvätta sig.

Sjuttio procent av de undersökta personerna ansåg att fettavlagringarna kring spisen, utrymmet under badkaret och krökarna kring toalettstolen var svårast att hålla rena.

I vissa fall delade paren upp hushållsplikterna. Någon städade. En annan handlade. Den rättvisa uppdelningen slutade ofta i att kvinnan tog över även mannens ansvarsområde. Männen brukade nämligen missköta sin del. Ofta berodde detta på att männen inte såg smutsen.

— Min man, han tycker att vi har det snyggt jämt, sade Malin. Han ser inte skiten, han.

Kvinnorna kände ofta dåligt samvete för att de ansåg sig städa för lite.

— Klart att om jag fick som jag ville skulle det vara mer ordning än i verkligheten, sade Inger, som var 35 år, gift och hade två barn.

Inger ville inte ägna all tid åt att städa. Hon ville i alla fall ha några stunder över till fritid med barnen när hon kom hem. Ändå brukade hon städa regelbundet varje fredag eller när hon inte stod ut med röran. Maken tog i alla fall över ansvaret för städningen när Inger var tvungen att prioritera studierna.

Kvinnorna jämförde ofta sitt ansvar för städningen med grannarnas.

—Egentligen är det nog mycket för grannarnas skull, man städar, för att visa hur ordentlig man är, sade, Eva, en 36-årig mamma.

Eva hade fått med sig mammans idéer om städning. Man fick inte tillhöra det lortaktiga folket. Det var dessutom väldigt noga med i vilken ordning man städade. Eva lyckades ändå lära sig att inte bry sig så mycket.

— Det finns ju många som inte bryr sig om det och lever lyckliga ändå.

Utredningen riktade slutligen kritik mot skolans, reklamens och vissa mediers budskap om att ett städat hem var detsamma

som ett lyckligt hem.

Utredningen funderade även över om svenskarna kunde lära sig att städa lite mindre noggrant och dela upp ansvaret lite mer rättvist mellan mannen och kvinnan.

”Maken tog i alla fall över ansvaret för städningen när Inger var tvungen att prioritera studierna.”

Männen tog sitt ansvar för att städa bilen och något annat. Men de misskötte sitt övriga städansvar i hemmet och såg inte smutsen.

I kamp med kaos

Morgonstädningen får Monica att komma igång med dagens göromål. Smutsen och dammet är dock svåra att tampas med. Redan dagen efter en storstädning börjar dessa ta över hemmet igen.

Med jeansen på ser Monica morgonstädningen som en starter för att komma igång med livet och arbetet. Monica är inredningsarkitekt. Hon känner att yrket ställer krav.

— Städningen kan få mig att känna att jag inte lever upp till mitt yrke. Jag anser att jag aldrig har lärt mig att städa, men blir dock bättre med åren. Men jag kan ju alltid säga att jag jobbar med utställningar och som konstnär istället.

Behovet att städa och göra rent är ändå inget tecken på oförmåga att ställa saker på deras rätta plats. Någon måste städa, om det ska bli rent i hemmet. Då måste man kunna ta itu med det praktiska.

— Problemet som vi alla brottas med idag är att vi är för intellektuella. Vi lever mer i idévärldar. Det gör att städningen kan kännas jobbig att ta itu med.

Monica kan inte ge något bra städtips. Hon upplever ofta städningen som ett tröstlöst göromål.

— Jag blir galen på att det ligger mängder med dammtussar redan dagen efter en normalstädning.

Dessutom har familjen en hund. Den rör upp och faller. Då var det lättare för hennes föräldrar, som inte hade djur inomhus.

Monica städar ändå ändå lika noga som sina föräldrar. Som tonåring hjälpte hon till med att damma, men var usel på att hålla ordning i sitt eget rum. Men hennes mamma lärde henne aldrig att städa, tvätta

Monica städar hemmet flera gånger i veckan. Maken hjälper också till och döttrarna städar själva sina rum.

eller laga mat. Det fick hon lära sig själv senare i livet.

Smutsen är den största gemensamma nämnaren mellan hennes och föräldrarnas städning. Monica har en större yta att städa och hon yrkesarbetar mer. Som inredningsarkitekt driver hon en konstnärlig verksamhet i hemmet. Hon får därför också städa sin arbetsplats i hemmet. Monica reser mer. Hon har också mer saker. Hon för ett aktivare liv. Hon har ingen städhjälp. Det gör hennes sätt att städa väldigt olikt föräldrarnas.

Maken kör i alla fall ut soporna

Ändå städar Monica flera gånger i veckan. Hon håller rent i köket och toaletterna. Hon dammsuger och rengör golven. Därtill kommer tvätten. Hennes man kör dock ut soporna, även om hon sorterar dem ibland. Hon och hennes man delar på städningen. Det är ändå Monica som tar det största

ansvaret. Döttrarna städar sina rum och tvättar själva. Ibland hjälper de till med att städa resten av hemmet.

Då och då provar hon nya städredskap, men använder inga speciella rengöringsprodukter. De viktigaste platserna att hålla rena är köket, kylen och toaletterna. Det är inte så allvarligt med de platser man inte ser dagligen.

Hon vill helst att det ska vara städat oavsett vem som kommer på besök. Hon kan dock tänka sig att ta emot gäster, om det bara är lite stökigt.

— Men det känns inte bra. Jag känner mig lite misslyckad, för jag vill ha det fint och har aldrig riktigt klarat det. Jag vill helst klara allt jämt själv.

Om hon inte klarat det, så ursäktar hon röran och hälsar gästerna välkomna in i kaoset som hon kämpar emot.

“Vi lever mer i idévärldar. Det gör att städningen kan kännas jobbig att ta itu med.”

Röster om städning

*När man bonar så ska man dra längs med parketten.
Du tar en gammal dammhandduk,
för de är väldigt mjuka,
och så en gammal långborste,
och så drar man.
Börja längst bort och så verkligen dra vackert.
Jag tycker att det blir väldigt fint.
(kvinna, 2004)*

*När man hade tvättat de målade ytorna i köket
så tog man pärllim eller pärlligans på.
Så gned man in det och då blev målningen blank
och stötte bort smuts.
Det skulle absolut göras till jul.
Det var ju pärllim överallt!
(städminne 1950-tal)*

*Skura trappor, gå ut med mattor och hänga tvätt,
det var självklart att man gjorde det.
I och med att båda föräldrarna jobbade fick man hjälpa till.
Det var ingen skillnad på pojkar och flickor.
Det var ingen som retade en för det
(städminne, 1950-tal)*

Renare stök i Sydeuropa

Saker ska stå på sin plats i hemmen i norra Europa. I Sydeuropa får det dock gärna råda lite fläckfri oordning.

I Sydeuropa får det gärna råda lite kaos, om bara detta är rent. Detta hävdar Colgates rapport "Hur städad är Europa?". Nordeuropeerna städar för att skapa ordning i hemmen. Detta beror i svenskarnas fall på att de umgås mer i hemmen. Då ska det vara städad, när det kommer främmande på besök. De unga och de intellektuella svenskarna finner det dock lite småborgerligt att städa för noga.

En intressant detalj i rapporten är att författarna i inledningskapitlet säger sig vilja utreda "om attityderna till städning också är beroende av i vilket land man bor".

Detta syfte borde inkludera även människans städvanor. Ändå är det med ytterst få undantag kvinnor som fått frågor om sina städvanor.

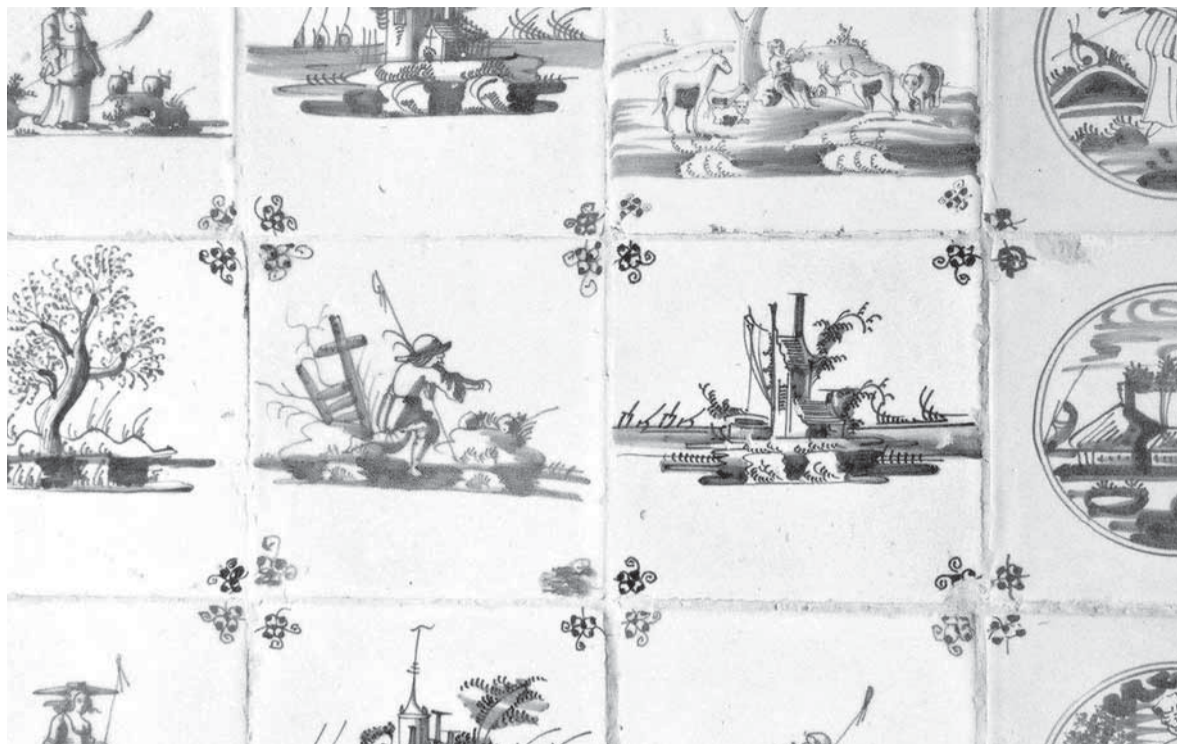
Vilka likheter och skillnader finns det då enligt rapporten främst mellan de olika ländernas kvinnors sätt att städa?

I Sydeuropa är det viktigare med skinande rena golv. Rapporten säger dock inget särskilt om den nordeuropeiska golvrengöringen. Det är dock viktigt att ta av sig skorna, när man kommer hem till någon i Sverige. Det senare är ovanligt i bland annat Frankrike.

Spanjorskor vill ha mer uppskattning för städningen

Spanska, portugisiska och grekiska kvinnor har svårast för att stå ut med ett stökigt hem. De tycker också att hushållsarbetet aldrig tar slut. I Spanien känner sig en fjärdedel mindre värda, när de städar. Sju av tio spanjorskor känner att de inte får tillräckligt med uppskattning för sina insatser. Ändå får de spanska och även de portugisiska kvinnorna mest hjälp med städningen. Endast en av tio nordeuropeiska kvinnor känner sig mindre respekterad för att hon tar hand om hemmet.

Sex till sju av tio europeiska kvinnor försöker att snabbstäda. Svenskorna vill dock ägna minst tid åt städningen. I Sverige

Kravet på att hålla hemmet rent är svårt att förena med lusten att förvärvsarbeta för de sydeuropeiska kvinnorna. Därför skaffar vissa kvinnor inte barn. Andra skaffar hemhjälp.

accepterar bara en av tio kvinnor att städningen drar ut på tiden.

"Portugisiskornas män är de mest hjälpsamma."

Snabbstädningen är också vanligare i norra Europa. Där ser också i vart fall hälften av kvinnorna en ända på hushållsarbetet. Endast åtta av tio grekiskor tar sig friheten att snabbstäda regelbundet. De har heller inte för vana att spara grovstädningen till enstaka tillfällen.

Snabbstäda för att hinna med jobb och familj

Det är möjligen snabbstädningen vid sidan av kulturen som tillåter de svenska kvinnorna att förena yrkeskarriär med familj. I Italien och Frankrike är det endast en liten andel av kvinnorna som förvärvsarbetar. I Sverige är det istället vanligare för kvinnorna att lönearbeta på deltid för att hinna med hemmet.

I Sydeuropa väljer de yrkesverksamma kvinnorna istället att avstå från att skaffa barn eller att anställa hemhjälp.

De franska männen är kanske romantiska, men de hjälper till minst med att städa. Portugisiskornas män är de mest hjälpsamma. Trots detta är det vanligt att de portugisiska männen arbetar utomlands under stora delar av året. Beror detta

på att när männen väl är hemma, så har de ingen ursäkt för att inte städa?

En stor likhet mellan länderna var alla de europeiska kvinnornas strävan efter att få det att dofta gott i hemmet. Viktigast var detta i Frankrike.

Alla de europeiska kvinnorna tyckte att städningen gav en härlig och fräsch känsla. Men svenskorna ansåg detta mest av alla.

De romantiska fransmännen är inte bäst på att städa.

Röster om städning

En av sönerna gjorde mig ofta sällskap när jag dammsög.
Han älskade nämligen att åka dammsugare.
Det var för honom nästan som att ha en bil att åka omkring med.
Han satt gränsle över den.
När jag stannade för länge på ett ställe sparkade han iväg
och tvingade mig att följa efter med dammsugarlangen.
Annars drogs sladden ur väggkontakten och bilen tystnade.
Ibland ville han att jag skulle stanna och ta av munstycket.
Sedan stack han fingrarna eller håret in i röret och kände på suget.
(Kvinna, 2004)

Smuts nästan naturligt i ett välordnat hem

Städning är bara ett tecken på misslyckande. Saker och ting ska nämligen alltid vara i god ordning i hemmet.

Städning är ett misslyckande för Hans, en gift fotograf med två barn.

Hans städtips är att ställa tillbaka saker på deras rätta plats med en gång.

— Städa är ett misslyckande, säger Hans. Då har man misslyckats med hanteringen av saker och ting.

Smutsen kommer ändå, även om ordningen är god.

Smutsen har Hans egentligen inget större problem med.

— Smutsen är naturlig.

Varje vecka gör denne vän av ordning ändå rent i köket, arbetsrummet och bilen.

Därtill kör han iväg med soporna.

En gång om året putsar han också fönstren och gör i ordning trädgården.

Ingen gröt på arbetsstolen

Viktigaste platsen i hemmet att hålla ren är arbetsstolen.

— Så det inte kommer gröt på den.

Han använder olika redskap till olika sorters städning.

När han putsar fönstren, använder han skurpulver, svamp, trasa och lite vatten.

Till toaletten blir det toarent.

Hans har inget emot att prova eller använda nya produkter och redskap.

Hans har dock inga speciella kläder på sig när han städar.

Garderobens inre hörn är den minst viktiga platsen att hålla ren.

Vissa gäster kan han tänka sig att ta emot när det är ostädad.

Han städar extra mycket för andra, men vill inte avslöja deras identitet.

Ibland får Hans får spontanbesök, när det är ostädad.

Då skäms han inte. Han hälsar bara gästerna välkomna.

Han tycker dock att det är eftersträvt att alltid ha det någorlunda städad.

Städar inte som sin mamma

Mamman tog ansvaret för städningen i Hans barndomshem.

Detta påverkade inte hans städvanor.

Istället är den tekniska utvecklingen som förändrat hans sätt att städa på.

Ibland får man ändå städa. Då är det skönt att tekniken fört med sig nya produkter som underlättar plikterna i hushållet.

Föräldrarna fick piska mattorna utomhus. Dammsugarna på den tiden var nämligen så dåliga, att de inte klarade av att rengöra mattorna tillräckligt ordentligt.

Idag högtryckstvättar dock Hans mattorna utomhus. Högtrycken är också bra att blåsa bort löv med..

Under livet har Hans samlat på sig allt fler föremål.

Dessa tvingar honom att städa oftare än han önskar..

— Sedan är sopsepareringen ett helvete.

Hans motståndskraft mot smutsen är dock god. Smutsen utgör likväl den faktor som mest styr hans städvanor.

Att göra rent i hemmet är alltså obehagligt för Hans.

— Städningen blir ett möte med en själv, med alla saker man dragit på sig och kravet på att ta itu med detta.

— Sedan är sopsepareringen ett helvete.

Röster om städning

Mina barn älskade att använda min vävstol som ett sjörövarskepp. De styrde med rattarna och klättrade högst upp på skeppet för att fästa sjörövarflaggan. Man kunde också ligga och speja efter fartyg, och ropa ut order till besättningen. I gentjänst tvättade de skeppet noga då och då. De klättrade högt och lågt i vävstolen och torkade bort allt dammet med en våt trasa, så att den blev ren och fin. Den största utmaningen var att rengöra utkiksposten högst upp på vävstolen. Då kunde man ramla ner och hamna i mammas varp.
(Kvinna, 2004)

Tjugo procent av de svenska ungdomarna som flyttat hemifrån städar inte sina hem. En lika stor andel av dem som bodde hos föräldrarna städade å andra sidan hela hemmet. Allt som allt minskar lusten att städa i riket.

Städning föder gräl bland unga

Mamma härskar fortfarande över dammsugaren. Eller är det dammsugaren som kontrollerar mamma? Det förra hävdar i vart fall Colgate-Palmolives rapport från 2002. Därnäst har tonåringarna i hemmen störst ansvar för markservicen. Familjefadern lyckades i 77 % av de undersökta hemmen smita undan från städningen. Dessutom var det heller ingen som ansåg att fadern skulle börja städa.

Nästan tjugo procent av de undersökta som flyttat hemifrån städade inte sina hem. En femtedel av dem som bodde hos föräldrarna städade å andra sidan hela

hemmet. Nästan sextio procent städade sitt rum.

De flesta ungdomarna föredrog av någon anledning dammsugarens oväsen och att småplocka framför att bädda sängen. Killarna var också mer förtjusta i diskhon, medan tjejerna föredrog att småplocka.

Ungdomarna som bodde hemma råkade oftare i gräl om städningen än dem som flyttat hemifrån och skaffat sig en partner. Nästan hälften av tjejerna uppgav att de grälade om städningen, medan endast 36 procent av killarna kände igen sig i detta fall. Möjligen led killarna av selektiv perception? Eller är kraven fortfarande högre på att tjejerna ska städa?

De unga paren grälade inte så mycket om vems tur det var att städa, som om hur noggrant det skulle städas och om ambitionsnivån. De två främsta orsakerna till städgräl var vem som skulle göra vad och hur ofta dammsugaren skulle fram.

Något fler killar ansåg att man skulle dela på städningen än vad tjejerna gjorde. Samtidigt verkade ytterst få killar delta särskilt mycket i städningen.

Drömmar om städhjälp

Dubbelt så många killar som tjejer trodde att de skulle städa mer när de flyttade ihop med någon partner. Tjejerna trodde

att de skulle städa mer när de fick barn. Tio procent av ungdomarna gissade att tidsbristen skulle få dem att städa mindre i framtiden. Möjligen är detta orsaken till att andelen som tänkte skaffa städhjälp ökade drastiskt när ungdomarna flyttade hemifrån.

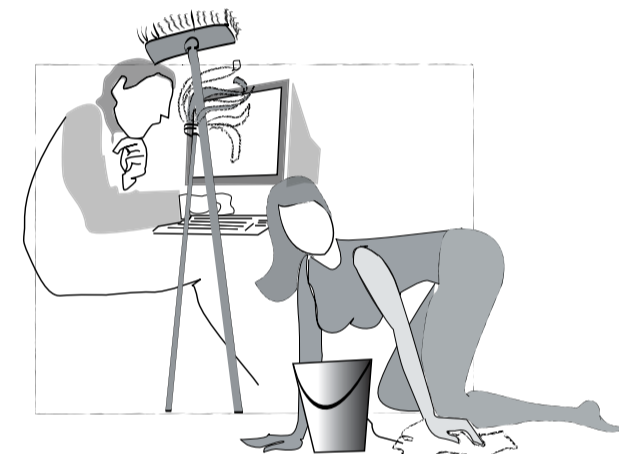
Nästan sextio procent städade för att det skulle bli rent eller för att det var smutsigt. Andra städade för att de ogillade oordning eller för att de uppskattade känslan av att ha städlat klart. Killarna behövde lite oftare bli kommenderade till att befatta sig med städningen. Våldigt få hade det som rutin

att städa vissa dagar. Att städa för att man skulle få besök var inte helt ovanligt.

Lättare att städa och prata i telefon samtidigt

Städa var inte något kul. Därför utvecklade många olika knep för att motivera sig. Några kompisar städade för varandra. Andra förträngde vad de sysslade med. Nio av tio lyssnade på musik. Andra dagdrömde, sjöng för sig själva eller samtalade med städpartnern. Några lyckades med att titta på TV eller tala i telefon samtidigt som de städade. Att dammsuga naken var också ett alternativ för att lätta upp stämningen. Fyra av tio tjejer städade en gång i veckan. Endast trettio procent av killarna gjorde detsamma. Tio procent av dem som flyttat hemifrån städade inte ens en gång i månaden. Arbetarbarnen var totalt sett bättre än akademikernas barn på att upprätthålla städnivån i riket.

Allt som allt minskar städlusten i riket. Enligt en framtidsforskare skulle ungdomar i framtiden allt oftare anlita städhjälp. Den som vill göra detta, kommer dock fortfarande att behöva kunna ge städaren tydliga anvisningar. Därför kommer det troligen att bli allt vanligare att kunna ladda ner städinstruktioner från nätet.

De som skaffar städhjälp kommer att kunna ladda ned instruktioner till städerskan från nätet.

Städgrälen mellan de unga svenskarna handlar ofta om vem som har ansvar för vad. Killarna tar ofta ansvar för diskningen, medan tjejerna föredrar att småplocka.

Fridas kille ska städa

Frida Hansson är en stolt ung tjej som inte skäms om det är rörigt. Vännerna vet hur det brukar se ut hemma hos henne. Om en ny pojkvän kommer på besök, så vill hon dock städa först. Men hon förväntar sig också att han städar, om hon besöker honom.

Frida Hanssons blonda hår glänsar, när hon tänder en cigarett i solen på Linnégatan. Ibland kommer det främmande på besök, när det är ostädad. Då ber hon om ursäkt för röran. Om vännerna kommer, när det är stökigt, så skäms hon inte.

— De vet att jag inte är någon gris. De vet hur det brukar se ut.

Det vore värre om en ny pojkvän eller nya bekanta kom på besök till hennes ostädade lägenhet. Då vill hon att det ska vara fint.

— Man vill ju göra ett gott intryck.

Städningen får inte ta för lång tid. Denna tjuugoåring vill visserligen ha det fint hemma, men hon vill också ha utrymme för annat i livet. Därför städar hon bara när det behövs. Och då ska det gå snabbt.

— Normalstädningen går på en kvart. Jag dammsuger av lägenheten en gång i veckan och torkar av lite grann.

Att hon städar för den nye pojkvännen betyder inte att hon fastnat i gamla könsroller. Att städa innan gästerna kommer är bara ett tecken på artighet. Det gör hon för sina vänner med.

— Om jag har en pojkvän, så ska vi dela på städandet. Jag städar bara för en ny pojkvän, när han kommer på besök.

Hon förväntar sig att han gör likadant när hon kommer till hem till honom.

— Om en kille som jag blir ihop med inte vill städa, så dumpar jag honom, tror jag. Jag har dock aldrig varit i den situationen. Jag gillar mitt singelliv.

Det är viktigast att städa för folk som hon nyss lärt känna.

— Vid andra och tredje besöket ber jag bara om ursäkt för röran.

Städar bäst i kejsarliga kläder

Städa gör hon bäst naken.

—Äh, det vara bara ett skämt, lägger hon till med ett klingande skratt.

Mjukisbyxor eller kläder som hon inte är så rädd om är de bästa städplaggen. För Frida är det viktigast att hålla rent i köket och badrummet.

— I köket lagar man ju mat. Då ska det vara lustfyllt att laga mat där. Och i badrummet gör jag mig fin. Klart att man vill ha det rent

Frida byter kläder flera gånger om dagen. Då är det inte lätt att hålla god ordning.

”Själv städar hon mer nu sedan hon flyttat hemifrån.”

omkring sig då.

Det är inte så viktigt att plocka undan i vardagsrummet och garderoben.

— I vardagsrummet slappar man ändå bara mest. I garderoben klarar jag inte att hålla rent. Som tjej byter jag ju kläder flera gånger om dagen. Före skolan, före

fikan och före festen senare på kvällen till exempel.

Svårt för sjömän att städa

Att städa har hon lärt sig av sin mamma och farmor. Det hade dock inte något att göra med vad familjen ansåg vara kvinnligt respektive manligt.

— Nej, pappa var ju sjöman. När han var ute så ofta, var det ju inte så lätt för honom att städa. När pappa var hemma, tog väl han ansvar för sin del av städningen.

Själv städar hon mer nu sedan hon flyttat hemifrån. Det betyder inte att hon är lika

noggrann som föräldrarna.

—Rensa avlopp, det får mamma komma och göra.

Frida städar där det syns och skjuter upp om det är möjligt.

Namnet är fiktivt.

Så här får inte spisen se ut hos Frida. Det ska vara mysigt att laga mat i köket.

Röster om städning

Man fick ju inte städa, helst inte på lördag, men absolut inte på söndag.

Om jag hade sagt det till min mamma eller min svärmor, att vi skulle städa på söndag, då skulle de bli jätteledsna, för det gör man bara inte.

Det var till och med så att vi skalade potatisen på lördag eftermiddag för att man skulle göra så lite som möjligt på söndagen.

Det var vilodagen, det höll folk på då.

(städminne , 1940-tal)

Farmor kom hem till min moderna lägenhet och skulle storstäda.

Hon skulle visa mig hur man gjorde och började lyfta ner alla tavlor.

Så säger farmor: men här behöver ju inte städas...

Farmor var uppvuxen med att man eldade med ved inne, så hemma hos henne var det ju sottränder runt alla tavlor.

(städminne 1960-tal)

Städa lustfyllt utan gräl

Hemmet befinner sig i ett tillstånd av anarki. Din ordningssamma sambo är ständigt sur. Då gäller det att finna orken att ta itu med röran.

Tipsen är många. Städa i sällskap. Lyssna på en talbok under tiden.

Se plikten som meditation.

Ha en lagom ambitionsnivå.

Eller kan det räcka med att slippa de eviga grälen om städning?

Dammrättorna härjar fritt. Toastolen är brun. Saker ligger huller om buller. Vem känner lust att ta itu med en sådan röra? Estrid Bengtsdotter försöker i boken "Städa!" att ge svar på dessa frågor.

Trots att en städande kvinna i förkläde pryder omslaget, så måste man inte vara en kvinna för att orka eller kunna städa enligt Estrid. Det finns nämligen ingen kvinnlig städgen. Männens bristande städflit beror istället på att de utvecklat många sätt att undvika hushållsplikterna. De låtsas inte om röran, städar dåligt eller väntar tills deras flickvän gör jobbet. Estrid tycker att detta är grymt. Kvinnor tycker inte att det är roligare att städa.

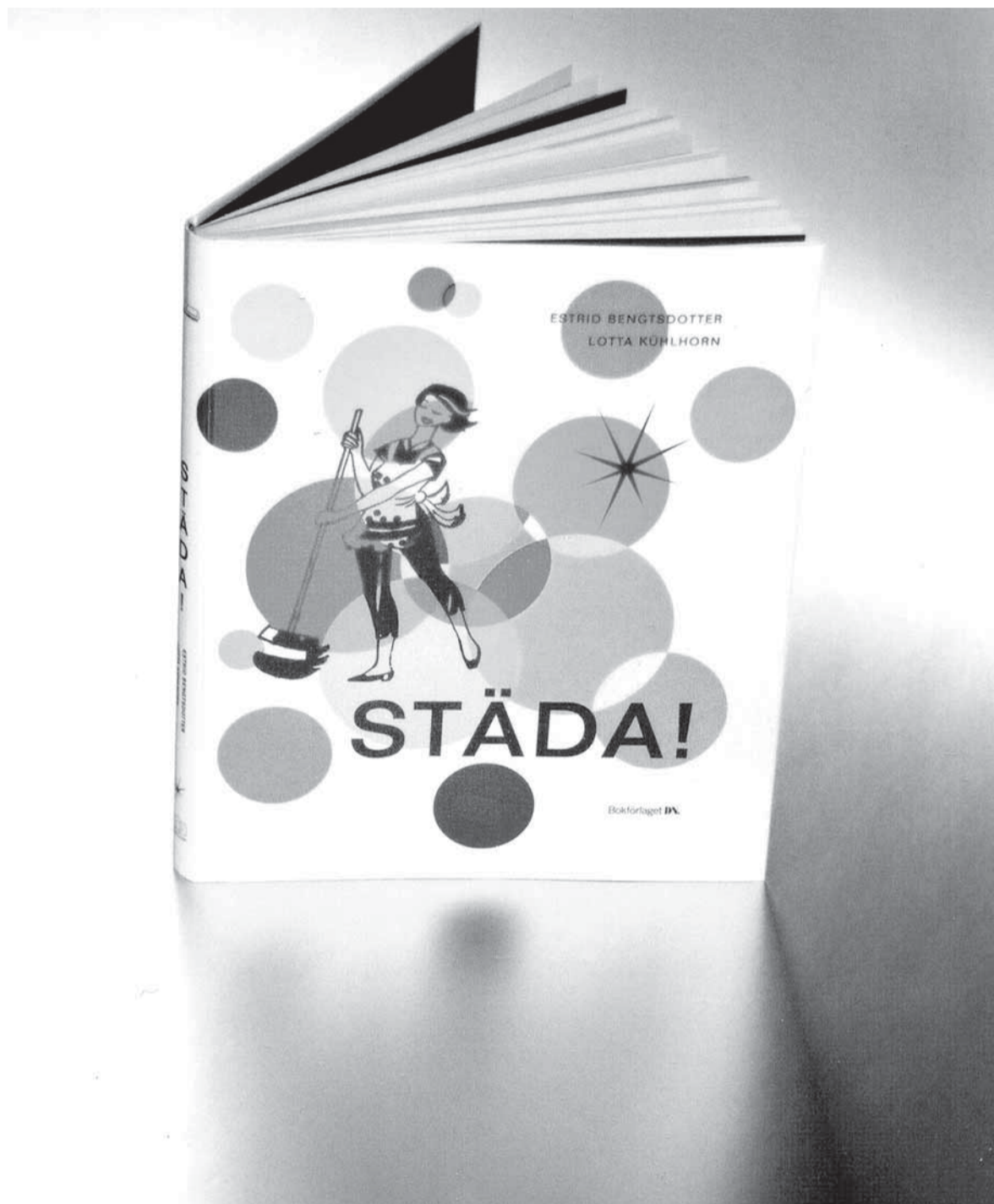
Ingen idé att smita

Städsmitningen lönar sig heller inte i längden. Om en partner städar dåligt, så leder detta ofta till ständiga gräl. Gräl om städningen är tydligen vanligare än dem om pengarna. Någon städgen finns inte. Hotet om en evig konflikt bland högar av dammrättor kan kanske motivera någon att börja städa.

Det är kanske också lättare att börja städa om man har lagom höga krav på hur städat hemmet bör vara. Det finns nämligen inte någon självklar mall för hur städat ett hem bör vara. Ett kliniskt hem är inte heller nödvändigtvis det hälsosammaste. Om en sambo har en oerhört låg stöktolerans, så får denne faktiskt städa lite mer eller lugna ner sig. Alternativt får man ge partnern en lektion i konsten att städa. Om detta inte fungerar, så återstår städschemat.

Carmina Burana ger städlust

Medryckande musik kan också göra städningen roligare. Carl Orffs

I kampen för att orka städa kan kanske drömmen om att få bada i ett rent badkar ge den svage styrka.

medeltidsinspirerade bombastiska alster Carmina Burana rekommenderas vid sidan av Prodigys Fat of the Land och Chemical Brothers Exit Planet Dust.

Man kan också se på städningen som en stund för skön meditation. Eller varför inte lyssna på en talbok när man städar?

Men det är nog svårt, medger författarinnan, för en vuxen städovillig person att börja känna lust för att städa. Uppväxtmiljön har ett stort inflytande på känslorna inför städning. Då hjälper det inte med enbart tekniska instruktioner. Estrids mamma var till exempel inte särskilt förtjust i att städa och författarinnan kände länge ovilja mot att städa. När Estrid som vuxen skulle övervinna sin olust inför städningen, hade hon turen att kunna låta minnet av farmoderns städlust inspirera henne.

Med kunskap om uppväxtmiljöns betydelse, försöker Estrid nu att lära sin dotter Siri att städa lustfyllt. Detta gör Estrid

genom att städa tillsammans med dottern. Möjligen kan detta sätt hjälpa barnen att finna lust att städa. Även vuxna tycker kanske att det är roligare att städa tillsammans med någon annan.

Boken innehåller också några mer praktiska råd. Städningen blir lättare och därmed lustfylldare om man håller god ordning i hemmet. Man kan försöka att alltid ställa var sak på sin plats och slänga de saker man inte behöver. Då finns det mindre kvar att göra, när det är dags att städa. Att boka in en tid för städpasset kan förbereda en mentalt. Det är också viktigt att skaffa sig de städprodukter man behöver i förväg. Annars är det svårt att göra rent i hemmet.

Om inget annat hjälper, så kan man försöka att belöna sig själv, när man är klar med städningen. Kanske kan ett bad i ett rent och fräscht kar locka? Eller några nya blommor? Eller kan känslan av att slippa dammrättorna vara belöning nog?

Uppväxtmiljön har ett stort inflytande på känslorna inför städning.

Äckliga lakan bra sporre

**Hanna Johansson vill ha det rent hemma.
Men hon gillar inte att städa.
Men än värre är det med äckliga lakan.
Därför städar hon trots allt ganska regelbundet.**

Det är bättre om mamma städar, tycker Hanna Johansson. Men när Hanna trots allt städar, är hon pedantisk. Då får det inte finnas en fläck kvar på speglarna i badrummet.

Hanna är klädd i löst sittande kläder. Hon är sjutton år och studerar på barn- och fritidsprogrammet. Studievalet antyder inget dolt städintresse.

— Städningen måste göras. Men det är bättre om någon annan gör det för mig.

Denna bestämda unga dam hatar nämligen dammsugaren.

— Den lever sitt eget liv. Nu har vi skaffat oss en centralsugare. Den är toppen. Det är bara att stoppa in en lång slang i hålen i väggen. Det är inte lika jobbigt.

Försöker vänta ut mamma

Mamma vill att jag och min bror ska städa varje lördag.

— Det brukar alltid bli en massa tjafs, innan jag och min bror städar. Dessutom blir ju lakanen äckliga annars. Sedan stör det mig, om det är stökigt på golvet. Men jag försöker vänta och se om mamma gör det.

Hannas mamma delar inte dotterns uppskattning av denna tingens ordning. Men Hanna är ändå delaktig i städningen. Hon plockar alltid bort sin tallrik, utom någon gång i månaden då hon har för brättom. När Hanna städar rummet, så byter hon lakan, plockar upp kläderna från golvet och dammsuger.

— Mamma är ändå aldrig nöjd, när jag dammsuger. Då är det lika bra, om hon gör det.

En gång varannan månad gör Hanna rent på toaletten. En gång om året dammsuger

hon hela huset. Lika ofta tvättar hon kläderna. Annars gör mamma det.

Mamman bär alltså ansvaret för att städa huset. Pappan är död. Innan dess hjälpte han inte till så mycket med att städa. Han sysslade mer med sina egna projekt.

— Han lagade saker och byggde vårt nya hus.

När mamman städar, börjar hon i köket. Hon plockar undan saker och dammar av i hemmet. Sedan dammsuger hon och går igenom huset med moppen.

— Hon är noggrann. Det ligger nog lite moral i det. Mormor var likadan. Man tar väl över.

De egna sovrummen sköter Hanna, hennes bror och fosterbror.

Redskapen är många. Centraldammsugaren har ersatt dammsugaren. Annars använder de en specialmopp. Mirakeltrasan

är suverän att damma med. Den gör det lätt rent i bokhyllan utan diskmedel. Diskmaskinen gör också livet lättare. När de diskar för hand, är det Yes som gäller. Mamman brukar kolla reklamen. Hon prövar nya redskap och rengöringsprodukter. Om de är bra, så använder hon dem.

Myskläder till lördagsstöket

De har inte på sig några speciella städkläder. Men eftersom de brukar städa på lördagar, så brukar de göra jobbet i myskläderna. Hemmet ska vara rent och snyggt, tycker Hanna. Toaletten och köket är viktigast att hålla rena. Mindre betydelsefullt är det om hennes eget sovrum är snyggt.

— I tvättstugan och städskrubben behöver det inte vara så väldigt rent heller.

Mamman går på om att Hanna måste börja städa mera, nu när hon blivit så gammal. Hanna har också börjat bli lite noggrannare sedan pappan gick bort. Det är inte lika stökigt på rummet längre.

— Men jag måste ändå röja på lördagarna.

Om andra vänner än hennes favoritkompis kommer på besök, när det är stökigt, ber hon dem vänta, medan hon snabbt plockar undan i sovrummet.

— Kanske skäms jag lite också?

När sängen blivit äcklig, så är det bara att städa. Och när Hanna väl städar, så gör hon det pedantiskt.

Röster om städning

*När jag får min första lägenhet,
ska jag städa mycket mer,
än jag gör nu.
För jag tror att alla städar helst,
när man kan göra det,
hur man vill,
när man vill,
eller när man inte behöver
städa efter dom andra.
(kvinna, 2004)*

*En dammsugare och en dammtrasa
det skulle jag tro att det är det som
fungerar idag,
Det är stor skillnad på städning förr
och idag.
Folk arbetar ju så väldigt mycket.
Hur mycket skakade vi inte våra
sängkläder och lakan
det sitter ju i fingerspetsarna.
Vem gör det idag?
(kvinna, 2004)*

*När jag var 14 år köpte min pappa
en dammsugare.
Tyvärr kunde vi inte använda den
så mycket
för det blev krig i mitt land.
Och då fanns det ingen el.
Vi fick använda en kvast så som vi
gjorde förr.*

(städminne från Irak)

Flykt undan städmoppen mot stupet

Filmer och romaner lämnar ett varningens finger till de män som inte städar. Kvinnorna är där redo att ta till vapen för att uppnå jämställdhet.

Kvinnorna är trötta på hushållslaveriet. Ninjafeminister går i filmer och böcker till väpnat uppror mot städmoppen. Är en fredligare lösning möjlig i verkligheten?

Road-movien "Thelma & Louise" (1991) skildrar för mig ett heroiskt men i slutändan fåfängt uppror mot städmoppen eller hushållslaveriet under männen. Anti-hjältinnorna Thelma (Geena Davis) och Louise (Susan Sarandon) är trötta på att leva i männens värld.

Thelma tar hand om huset och städar, men får ändå hela tiden skäll av maken Darryl. Louises pojkvän Jimmy vill inte gå vidare i förhållandet.

I en grön Thunderbird ger sig de frihetslystna kvinnorna till slut av på en utflykt utan att ens ha frågat Thelmas tyranniske make om lov.

—Jag får fan aldrig göra något kul för honom, säger Thelma. Jag ska bara sitta hemma, medan han är ute och gör Gu' vet vad.

Svårt utmana patriarkatet

Kvinnorna fnittrar åt sin olydnad. I denna films idévärld leder uppror mot patriarkatet bara till undergång för rebellerna. Kvinnorna får under olika äventyr lära sig hur svårt det är att ensamma ge sig ut i och utmana männens domäner.

Thelma dansar med en man på en nattklubb. Han försöker våldta henne. Louise lyckas i sista stund rädda Louise. Våldtäktsmannen uppskattar inte att en kvinna sätter stopp för hans planer. Han förolämpar Louise. Hon kan inte behärska sin ilska och skjuter ihjäl denne manschauvinistiske förövre. Kvinnorna vågar inte överlämna sig till polisen, utan ger sig av på en lång flykt undan lagen.

Under flykten stöter de på en följd av vidriga karlar. En ung förtjusande gentlemannatjuv stjälar deras pengar. Thelma försöker lösa penningknipan genom att

råna en butik. Men nu sätter lagen in alla sina krafter för att fånga dessa kvinnor som inte accepterar sin roll i manssamhället.

Thelma och Louise råkar om och om igen ut för en sexistisk lastbilschaufför som ger kvinnorna opassande förslag. Till slut läxar hjältinnorna upp honom för hans sätt att behandla kvinnor på.

Jakten på de våldsbenägna och manskritiska kvinnorna fortsätter. Slutligen lyckas poliserna omringa dem vid ett stup i Grand Canyon.

Polisen erbjuder kvinnorna möjligheten att kapitulera. Thelma och Louise vill dock inte ge upp sin frihet.

De kör utför stupet hellre än att gå tillbaka till underkastelsen och städningen.

Trots att filmen inte lät dessa feministers upptåg sluta väl, så väckte den ändå ett stort rabalder runt om i världen. Så skrämmande var idén om frihetslystna kvinnor.

Filmen är ett utsökt exempel på ninjafeminism. Denna sorts feminism förekommer i olika filmer och böcker. Den skildrar kvinnornas lust efter frihet och jämlikhet som våldsam och brottslig.

Om menyn går ut på att äta eller ätas, så väljer ninjafeministerna det förra alternativet.

I Ellen Zahavis roman "En jävla helg" (1994) slutar huvudpersonen Bella att acceptera sin roll som ett vänligt och fogligt offer. Istället tar hon till vapen för att vända upp och ner på de etablerade patriarkaliska spelreglerna.

Ofta går det inte väl för kvinnor som utmålats som ninjafeminister i filmer och böcker.

Det känns förunderligt om ninjafeminismen skulle vara det enda sättet för kvinnorna att slippa städa så mycket.

*"De kör
utför stupet
hellre än att
gå tillbaka
till under-
kastelsen..."*

Orsakar Pippi kaos i hemmen?

**Leksakerna väller över i våra hem.
Småbarnen har allt för mycket saker i sina rum.
Många barnfamiljer orkar inte städa.
Ligger Pippi Långstrump bakom detta tilltagande kaos?**

— I Astrid Lindgrens "Känner du Pippi Långstrump" finns beviset, hävdar Åke Bengtsson, en 49-årig småbarnspappa i Göteborg.

Här steker Pippi pannkakor med ett ägg på huvudet. Så kan man ju bara inte göra. I röran på golvet sitter en apa som heter Herr Nilsson. Han ser ut att drunkna i bestick och andra husgeråd. I denna villervalla finns också en leksaksgubbe och annat som man inte brukar återfinna i ett hygieniskt kök. En kam och en borste på köksgolvet visar att Pippi är hur osund som helst.

Pippi väldigt osund

— Saker på köksgolvet är ju varje småbarnsförälders fasa. Det förstår man ju att Pippi kan förleda barn som ser denna bild. Pippi är verkligen ingen god förebild för små barn.

Åke Bengtsson berättar att hans barn numera gärna använder köket som en extra lekkammare när deras egna rum är för belamrade av leksaker.

— De måste bara vara påverkade av Pippi-bilderna.

—Till Pippis försvar kan hävdas att hon visst är en skötsam tjej, hon skurar ju golvet!

Pippi städar på fel sätt

Sättet Pippi städar på är dock inte helt exemplariskt.

—Det är slabbigt! Hon använder skurborstarna som skridskor. Under spisen ligger dessutom en mattpiskare. Pippi har troligtvis inte piskat några mattor på flera år.

Åke Bengtsson anser att dagens barnfamiljer anammat Pippis brist på vettiga städmetoder.

— Ljudet av mattpiskare är snart ett minne blott. Skurborste har man slutat med. Istället används en ofta mycket illaluktande svabb av modernt snitt.

Kaos på kalas

I Pippiböckerna finns bevisligen fler exempel på hur Pippis dåliga uppförande också kan vilseleda barnen.

— Riktigt eländigt blir det exempelvis i berättelsen om när Pippi blir bjuden till Tommy och Annika på kafferep.

Här krockar Pippis vilda framfart med äldre tiders ordning bland nobla damer och finporslin. Pippi går bärsärkagång bland kakor och kaffekoppar. Hon blir slutligen utslängd av Tommys och Annikas mamma.

— Under det kaotiska kaffekalaset tar Pippi även till en lögn för att försvara sitt dåliga uppförande. Hon hittar på en historia om ett hembitråde som hette Malin. Denna var minst lika stökig som Pippi själv. På väg ut från kalaset skriker Pippi till de fina damerna: "Hon sopade aldrig under sängarna, Malin!"

Åke Bengtsson hävdar att denna historia som Pippi diktade ihop har fått farliga följder. Idag sopar i stort sett inga föräldrar under sina sängar.

— En av orsakerna är kanske att dagens sängar är för låga. Men den troliga förklaringen är istället att barnfamiljerna anammat Pippis städmetoder och oordning i hemmet. Allt tack vare en alltför intensiv läsning av bland annat boken "Känner du Pippi Långstrump"!

Åke Bengtssons namn är fiktivt.

© Ingrid Vang Nyman/Astrid Lindgren

Det är inte sunt att ta efter Pippis städvanor. Åke Bengtsson hävdar att alltför många barnfamiljer tyvärr gjort just detta.

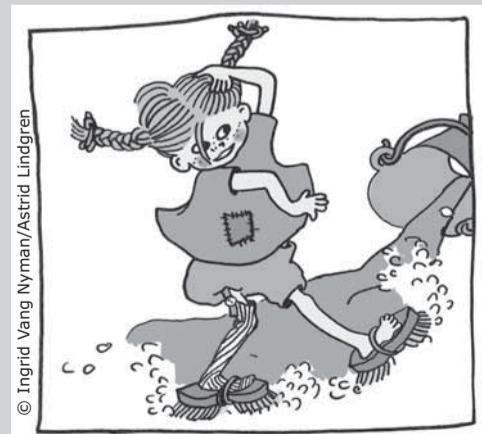
Röster om städning

När min dotter Klara var liten på 1980 talet, gillade hon att delta i städningen. På sitt sätt.

Den glada femåringen kavlade upp byxbenen och hämtade en hink fylld med såpvatten, två skurborstar och en skurtrasa. Sedan började hon städa. Klara hällde då ut vatten över golvet, som var tomt på alla grejer. Sedan ställde hon en fot på vardera skurborsten och började åka skridsko. Precis som Pippi Långstrump. Ibland gled fötterna av borstarna. Då fick Klara ta ett band och knyta fast foten på borsten. Och så fortsatte hon.

När det var färdigskurat och Klara nästan var lika våt som skurtrasan, gällde det att torka upp vattnet. Det tog tid! Plus en mamma som hjälpte till.

(Kvinna, 2004)

© Ingrid Vang Nyman/Astrid Lindgren

Barn vill städa roligare

Barn är inte alls så omöjliga när det gäller städning.

Föräldrarna vill däremot gärna hävda det motsatta.

Oftast tycker barnen att alla bör hjälpa till med städningen därhemma.

Barnen vill dock muntra upp städningen.

Mölnbalds Museum har låtit några av kommunens femteklassare besvara en enkät om städning. Även om många barn har det stökigt på sina rum visar undersökningen att de flesta barn ändå vill ha det städat hemma.

Barnen vill emellertid ha det kul i samband med städningen. Flera barn i undersökningen tycker att musik under städningen muntrar upp. Hög musik tycker en flicka.

En annan tycker att dammvippor är roliga för att de är så färgglada. En pojke tycker att färgerna på dammvipporna är "coola".

En flicka berättar att i hennes hem hjälper alla till att städa, men att pappan inte städa lika mycket som mamman, men han försöker.

En flicka gillar dammsugaren för att det är roligt att se hur "smutsen" sugs upp. Hon brukar dock inte använda den själv.

Medan städningen pågår spelar hon musik och anser att allt skall vara snyggt och i ordning innan läten är slut. Hon tycker också att pappan skall städa mer än han gör.

Dammsugaren är roligast

En av undersökningens frågor handlar om städredskap. De intervjuade barnen har olika uppfattningar om vilket som är favoriten bland dessa redskap. Flera barn tycker att dammvippor är fina. Många hävdar dock att dammsugaren är roligast.

"Efter städningen fäktades en flicka och hennes mamma med dammvipporna."

En pojke anser att man hittar saker när man dammsuger. Ett barn tycker att de flesta städredskap är kul, men att diskborsten är bäst för att det är så roligt att diska.

— Mopp, säger en flicka som svar på redskapsfrågan.

Kamratposten är en tidning som många barn hämtat inspiration ur genom åren. En av de intervjuade flickorna har fått ett bra städtips ifrån denna tidning.

— Jag läste i KP. Man tar en tom tablettask och skriver lappar som det står t.ex. att städa rummet på. Så gör man det. Men man skall bara ta en lapp när man inte har nåt att göra, säger flickan.

Ett annat barn brukar flytta undan möblerna innan hon börjar städa.

En flicka har hittat på en lek med dammsugaren för att underlätta arbetet.

— Städningen blir mycket roligare om man leker när man städa, tycker hon.

En pojke tycker att kemikalier underlättar städningen.

— När man städa och inte någöt går bort så skall man använda klor, tycker han.

Ett av de intervjuade barnens bästa städmetod är att plocka undan det man tar fram.

— Då behåller man huset rent, tycker detta barn.

Fäktning efter städningen

Det fanns också metoder för att förena nytta med nöje. Efter städningen fäktades en flicka och hennes mamma med dammvipporna. Så kan man också damma av sina städredskap.

Mölnbalds museum uppmanade också barnen att skriva en saga om en flicka som hette Ester och som aldrig städade. Den dammvippefäktande flickans saga blev kort och drastisk.

— Ester städade aldrig så världen förstördes. Det var synd så nu bor alla på Månen, Solen, Pluto och Mars! berättar flickan.

I en annan flickas version blir Ester omvänd och städade till slut. Innan hon började städa, sade hon dock till mamman "Du kan städa själv om du är så himla petnoga!"

Alla får hjälpa till

Ett stort problem hos barn är, enligt många föräldrar, att de är bra på att plocka fram, men inte så duktiga på att ställa undan leksakerna efter sig. Detta är dock delvis en felaktig bild, visar museets undersökning.

— Alla får hjälpa till lite då och då, säger en pojke.

En annan hävdar att hans rum alltid är välstädat.

Av undersökningen framgår alltså att barnen faktiskt gillar att städa. Det gäller dock inte alla.

En flicka tycker inte att hon skall städa och slita.

— Jag har ju bättre saker att göra, anser hon.

Ett annat barn har slutligen ett eget städtips.

— Jag slänger det under sängen!

Det är ofta stökigt i barnens rum, men de flesta barnen tycker ändå att alla ska hjälpa till med att städa.

5 sept 2004 – 28 febr 2005

MÖLNDALS MUSEUM
Kvarnbygatan 12

Öppet tisd – sönd kl. 12 –16
www.museum.molndal.se